

'BOG JE VISOKO, A RUSIJA DALEKO' - TIM GESLOM TREBAO BI SE VODITI BEOGRAD

Ulazak Srbije i Crne Gore u EU najvažniji je - Hrvatskoj

➔ Hrvatskoj u životnom interesu da sve njoj susjedne zemlje postanu punopravne članice EU-a. Europska komisija, podržana Francuskom i Njemačkom, silno se trudi Crnu Goru, potom i Srbiju, doslovce unijeti u EU. Osim ekonomskih interesa dviju vodećih EU sila, postoji snažna bojazan da bi u protivnom te dvije zemlje, a s njima i Republika Srpska u BiH, mogle pasti pod trajan i ireverzibilan utjecaj Rusije

Jadran
Kapor

slobodnadalmacija.hr

Geopolitika je umjetnost "čitanja" političkih karata, razumijevanje kako geografija oblikuje interese, moć i ponašanje država.

Uzmite mapu Europske unije i vidjet ćete u njoj ogromnu "rupu" omeđenu Hrvatskom, Mađarskom, Rumunjskom, Bugarskom i Grčkom. Iako taj pojam treba koristiti samo figurativno i uz solidnu ispriku, samo da bi se lakše objasnila dobra namjera, živjeti na rubu rupe nikad nije ugodno, ne znaš koliko je duboka, što se unutra kuha... Možda je cijela metafora neprikladna, ali iz nje je jasno da je Hrvatskoj u životnom interesu da se karta popuni i da sve njoj susjedne zemlje postanu punopravne članice EU-a. Europska komisija, podržana Francuskom i Njemačkom, silno se trudi Crnu Goru, potom i Srbiju, doslovce unijeti u EU. Osim ekonomskih interesa dviju vodećih EU sila, postoji snažna bojazan da bi u protivnom te dvije zemlje, a s njima i Republika Srpska u BiH, mogle pasti pod trajan i ireverzibilan utjecaj Rusije.

Planove EK-a, Francuske i Njemačke da Srbija otvori "klaster 3" u EU pregovorima poremetile su Hrvatska i Bugarska, primarno zbog otvorenih sporova, ali i zemlje Baltika, koje u Srbiji vide ruskog trojanskog konja. Ekstenziju ruske politike koja bi se rado dohvatila i Crne Gore. Famosni ruski izlazak na topla Jadranska mora više nema nikakvog smisla - onog trenutka kad je i Albanija ušla u euroatlantski obrambeni savez, Jadran je postao NATO kupalište, zatvoreno more prekriveno američkim hidrofonima.

Četnički vojvoda u europskim institucijama

Sjetimo se, 2020. godine Darko Kunac Bigava slučajno je jedan takav hidrofon pronašao u svojoj ribarskoj mreži. Ulaz u Jadran danas pokrivaju mornarice Grčke i Italije te specijalizirani američki mornarički avioni i dronovi iz baze u Sigonelli, pa je u vojnoj stajalištu sasvim ne-realno očekivati da bi Rusija tu uopće željela imati neku operativnu bazu. Već i izlet podmornicama suvelo su rizični. No kako politika rijetko "bohu-

Hrvatska postrojba na mimohodu koalicije u Parizu

AFP

je" od čvrstih principa, na politički bojišnici stvari su puno fluidnije. Rusima nered na ovom prostoru odgovara; iskrističe svaku šuplinu smatrajući kako ih EU gospodarski, a NATO vojno ugrožava. Zato su Srbiji poklonili obnovljene MiG-ove 29, ali im isto tako nisu isporučili protuzračni štit S-400. Predsjedniku Aleksandru Vučiću njegov je ruski kolega Vladimir Putin darovao tek stolnu maketu i time jasno dao do znanja da nije zadovoljan njegovom razigranom politikom sjedanja na više stolica. Kako su u strahu velike oči, i s europske strane se o ruskom utjecaju govorilo i puno gluposti. Primjerice, da će nakon pada premijera Mile Dukanovića Crna Gora biti prepuštena Srbiji kao utjeha i nagrada za Kosovo. Relevantni crnogorski političari, poput predsjednika Skupštine Andreje Mandića, najavljivali su izlazak iz NATO-a. Danas se čak i njegov prosrpski blok čvrsto nalazi na europskom putu, a Mandić bi i službeno mogao postati prvi četnički vojvoda u europskim institucijama.

Dejan Jović, profesor s Fakulteta

političkih znanosti u Zagrebu i predsjednik Foruma za vanjsku politiku, smatra da se ruski utjecaj u regiji mistificira i da se u prospanju geopolitičke pameti govori gomila gluposti. - Zapadni Balkan je ekonomski isigurnosno skoro u potpunosti integriran u zapadne strukture. To se naročito povećalo otako su Crna Gora (2017.) i Sjeverna Makedonija (2020.) ušle u NATO. Time je izrazito smanjena bilo kakva mogućnost ruskog, kineskog ili nekog drugog utjecaja na Balkanu. Pokazale su se potpuno pogrešnim najave da bi Crna Gora, nakon promjene vlasti u toj zemlji, mogla krenuti putem podrške Rusiji, ili ponovnog spajanja sa Srbijom, izlaska iz NATO-a i otpriznavanja Kosova. Ništa od toga nije se dogodilo - upravo suprotno, pa bi se oni koji su davali takve procjene i najavljivali neki veliki zaokret trebali doista zamisliti o svom kredibilitetu za analiziranje vanjske politike. Crna Gora je sada najvjerojatniji kandidat za članstvo u EU-u do kraja mandata ove Europske komisije (2029.), čime će se dodatno "zacementirati" zapad-

Stevo Đurašković

Dejan Jović

Davor Gjenero

ni utjecaj. Ruski utjecaj je u cijeloj Europi - pa i na zapadnom Balkanu - oslabljen, naročito nakon početka rata u Ukrajini. Sjetimo se samo ulaska Švedske i Finske u NATO 2024. godine - nečega što je predsjednik Milanović pokušao blokirati zbog Bosne i Hercegovine, ali je od toga, srećom, brzo odustao. Nakon 2022. je teško - zapravo u Europi nemoguće - biti prijatelj Rusije, a Rusija ima druge prioritete, te fizički ne može doprijeti do zapadnog Balkana, okruženog zemljama NATO-a. Rusija je stoga "slaba sila" (weak power) i "remetilačka sila"

(spoiler power): ona može možda poremetiti neke planove Zapada, ali ne može nametnuti svoju vladavinu nigdje u Europi. Od svih zemalja zapadnog Balkana, samo Bosna i Hercegovina i Srbija, te Kosovo (djelomično priznato) nisu u NATO-u. No, budući da je NATO u Bosni i Hercegovini i na Kosovu (zemljama kojima je Zapad napisao ustav i koje i dalje sigurnosno kontrolira), ostaje u stvarnosti samo pitanje Srbije, a unutar BiH pitanje Republike Srpske, koja je više prorуска od same Srbije. Srbija se, tražeći oslonac za svoju politiku vojne neutralnosti,

okrenula Kini, koja ju je i naoružala supersoničnim balističkim raketama kakve drugi u Europi nemaju. Europska unija se i zbog toga fokusira na Srbiju - jer je ona jedina zemlja u ovoj regiji koja nije dio zapadne sigurnosne, a time i političke infrastrukture. Niti je u NATO-u, niti je NATO u njoj - kaže prof. Jović.

Srbija se čudno ponaša

Srbija doduše nije otvorila "klaster 3" u ovom pokušaju, ali je predsjednik Vučić napravio geostrateški iskorak koji Ured hrvatskog predsjednika nije uspio predvidjeti. Predsjednik

Srbijansko je društvo visoko militarizirano što pokazuju i scene s uličnih skupova poput ovog gdje se Vučićev simpatizer 'zakitio' vojnom kapom i odorom

AFP

Aleksandar Vučić nastoji stalno ojačavati oružane snage novim vrstama oružja

AFP

Srbija se, tražeći oslonac za svoju politiku vojne neutralnosti, okrenula Kini, koja ju je i naoružala supersoničnim balističkim raketama kakve drugi u Europi nemaju. EU se i zbog toga fokusira na Srbiju – jer je ona jedina zemlja u regiji koja nije dio zapadne sigurnosne i političke infrastrukture. Niti je u NATO-u, niti je NATO u njoj

Zoran Milanović još je prije nekoliko dana, na NATO samitu u Ankari, vukao ljude za rukav nastojeći im objasniti da se Srbija "ponaša čudno". – Spomenuo sam i ono što u zadnje vrijeme izvodi Srbija s naoružavanjem i kupovinom raznoraznih sustava. Srbija se ponaša čudno. Nadam se da neće nabaviti nosač aviona na kotacima jer mora nemaju. Pitanje koje se uvijek mora postaviti je što će ti to. Zašto to nabavljaš? Koja ti je procjena prijetnji i kako to misliš iskoristiti? – rekao je Milanović, iako se od njega očekuje da zna odgovor na dobar dio tih pitanja. – Srpski Raifali mogu biti novi-ji, ali prostor osvaja vojnici. Uto-

liko mislim da Srbija ne predstavlja prijetnju Hrvatskoj, za takvo što nema ni snage ni resursa. Njezin fokus je negdje drugo – kaže dr. Stevo Đurašković, izvanredni profesor Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, i upozorava na okolnost da se vrijedni oružani sustavi uvijek nabavljaju po načelu "quid pro quo", "nešto za nešto". Što je Hrvatska dobila kupnjom francuskih borbenih zrakoplova, javno nije poznato. Srbija je shvatila da će ostati u onoj rupi s početka teksta i da to za nju nikako neće biti dobro. Prije nekoliko dana srbijanski mediji, svi redom pod Vučićevom izravnom kontrolom, uprli su Srbima objasniti da njihova zemlja neće ostati izolirana realizacijom cestovnog projekta Via Carpatia.

Vučić u Kijevu

Srbija je ulupala milijarde da bi probila autocestu kroz Grdeličku klisuru i slične zabiti, da bi "potegnula uspravnicu" od Subotice i Kanjiže do Vranja i Pirota te tako preduhitrla europski strateški cestovni pravac koji od Soluna, preko bugarske Sofije, rumunjskog Calafata i Temišvara, ide na mađarski Debrecen, pa ravno gore preko slovačkih Košica i poljskog Lublina sve do litavskog Kaunasa i luke Klaipėda. Taj projekt vrlo precizno i pažljivo zaobilazi Srbiju. Zaobide li je, bit će to i na štetu tranzitnog povezivanja Hrvatske. Biti dio strateških tokova, biti na razdjelnici trgovačkih pravaca, važno je otkako je svijeta i

vijeka. Dubrovnik je na tome izgradio svoju povijest i turističku današnjost. Dok je hrvatski predsjednik u Ankari na sav glas objašnjavao kako njegova zemlja neće biti dio Koalicije voljnih, organizacije "bez forme i jasnoće", srbijanski predsjednik, koji nije ni mogao biti na samitu NATO-a, pripremao se za nešto sasvim drugo. Dok je Milanović objašnjavao da je "ta ideja o zapadnom prisustvu u Ukrajini nakon nekakvog mirovnog sporazuma koji će doći vrlo opasna, nerazrađena i nesigurna", Vučić je pakirao kofere za Kijev, gdje su se na Dan ukrajinske državnosti okupili upravo predstavnici te koalicije. Je li Vučić "promašio ceo fudbal" ili je Milanović s Pantovčaka propustio vidjeti nešto što se vidjelo s Andrićeva venca u Beogradu? Je li Vučić Europskoj uniji dao dokaz svoje europske pripadnosti koji su Von der Leyen i ekipa toliko čekali, još ćemo vidjeti. – Hrvatska se u tome svemu našla u pomalo rizičnoj ulozi. Ona želi da se proces proširenja nastavi, ali ne i da te zemlje uđu brzo u EU, posebno ne dok ne ispune sve njezine (hrvatske) uvjete. Budući da se sada prvi put ozbiljnije govori o proširenju otkako je Hrvatska članica EU-a, Hrvatska osjeća da je sada moment za aktivniju politiku uvjetovanja članstva. Hrvatska tu ima u vidu uspješnu dugogodišnju blokadu tada Makedonije (sada Sjeverne) od strane Grčke, kao i kratkotrajnu blokadu Hrvatske od strane Slovenije, te sada Sjeverne Ma-

kedonije od strane Bugarske. U odnosu prema Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, Hrvatska vodi vanjsku etnopolitiku – što smo vidjeli kroz donošenje rezolucije u Hrvatskom saboru u Bosni i Hercegovini, kojom se nastoji iz Hrvatske pisati izborni zakon u drugoj zemlji, Bosni i Hercegovini. Prema Crnoj Gori ona također vodi etnopolitiku, ali i politiku povezanu s ratom iz 1990-ih, koji je bitan element i u hrvatskoj unutarnjoj i u identitetskoj politici. Sve to može usporiti ili čak možda i zaustaviti proširenje Unije, ako se Hrvatska odlučiti prkositi volji ostalih u Uniji i uloži veto, npr. u slučaju Crne Gore. Međutim, pitanje je – bilo to bilo u interesu Hrvatske, ili bi joj više štetilo nego koristilo. Treba reći i da neke moćne zemlje – kao što je npr. Njemačka – danas snažno inzistiraju na proširenju EU-a na zapadni Balkan, pa će raditi dodatni pritisak na Hrvatsku (npr. u slučaju Crne Gore) da ne stvara prepreke, naročito ne one koje imaju prizvuk etnonacionalizma. Rizik je za Hrvatsku da ne postane usamljena po tim pitanjima, a dodatno – da ne postane "idealna primjer" nacionalističke vanjske politike prema susjedima, politike koja više vodi računa o stvarima povezanim s ratom iz 1990-ih nego s budućnošću i sigurnošću Europske unije – kaže politolog dr. Dejan Jović.

Punjenje europske rupe

Zasad Hrvatska, kaže on, ima najviše uspjeha u odnosu na Srbiju, manje u odnosu na Crnu Goru, a najmanje u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, jer dosad nije uspjela gotovo ništa postići da privuče EU na svoju stranu kad se radi o toj zemlji. Davor Gjenero, neovisni politički analitičar, slaže se da je ruski utjecaj u značajnoj mjeri precijenjen. – Srbija precjenjuje svoje geopolitičko značenje, ali Europskoj uniji je važno da se ona u nekoj mjeri integrira i tako otkloni opasnost od izazivanja nestabilnosti u regiji. Zato joj je bilo važno da Aleksandar Vučić dođe u Pariz na proslavu Dana pada Bastilje (Milanović nije ni pozvan, op.a.) i zato joj je bilo važno da se pojavi u Kijevu (gdje je hrvatski premijer Plenković bio već šest puta, a predsjednik Milanović nikada, op.a.). S druge strane, izoliranost Srbije patogeno utječe na BiH, Crnu Goru i Sjevernu Makedoniju – objašnjava Gjenero, ali to ima jako malo veze s Rusijom. – Srbija se ravna po svojoj staroj uzrečici da je "Bog visoko, a Rusija daleko". Izravno korištenje Srbije za ruske interese vrlo je ograničeno, unatoč mekoći Rusije na tom prostoru ipokušaju da energetski ovlada Srbijom. Zato je za EU, a još više za Hrvatsku, važno kako će se riješiti pitanje Naftne industrije Srbije, da se obustavi projekt naftovoda od Budimpešte do Pančeva i da se dosljedno provede zabrana korištenja sankcionirane ruske nafte i plina – kaže Gjenero. Ukratko, Hrvatskoj je od strateške važnosti zatvaranje balkanske "rupe" u srcu EU-a, ali na taj proces, unatoč njezinim željama, manje utječe Rusija, koliko na taj proces utječu isprepleteni interni sukobi na tom prostoru. ●

Rusi zasipaju projektilima stambene zgrade

DRONOVI I PROJEKTILI

Ruska odmazda: Kijev u plamenu

Ruski projektili pogodili su ukrajinski glavni grad Kijev i okolnu regiju rano u nedjelju, ubivši najmanje jednu osobu i ranivši 13 drugih dok su požari izbili diljem grada, objavili su službeni izvori koje prenosi agencija Reuters.

Rusija je izvela velik noćni raketni napad na Kijev lansiravši preko 20 projektila na ciljeve unutar i oko grada, nakon što je Kijev lansirao niz napada na skladišta internetske trgovine u Rusiji, reklo je ukrajinsko ratno zrakoplovstvo rano u nedjelju, piše njemačka agencija dpa. Gradonačelnik Vitalij Kličko je na komunikacijskoj platformi Telegram kazao da su napadi i šteta zabilježeni u nekoliko okruga te da su izbili požari u studentskom domu, stambenoj zgradi i supermarketu. Najnovije bombardiranje isti-

će dvojak izazov za Ukrajinu u petoj godini rata koja se suočava s gotovo svakodnevnim ruskim napadima pored rijetke političke nestabilnosti u zemlji prouzročenjene iznenadnim restrukturiranjem vojnog rukovodstva, javlja AFP. Novinari AFP-a u Kijevu su čuli eksplozije nedugo nakon što je ukrajinsko ratno zrakoplovstvo na Telegramu upozorilo stanovnike na balističke projekte. "Prema preliminarnim informacijama, jedna osoba je nažalost ubijena u napadu", objavila je kijevska vojna uprava na Telegramu. Stambena zgrada u okrugu Solomjanskij je pogođena i požar je izbio u trgovini, a u okrugu Svjatošinski se zapalila kuća. Napadi su također zabilježeni u trgovačkom centru u okrugu Dniprovskij, a pogođena je i stambena zgrada u okrugu Ševčenskij. (H)

Američke bombe ruše iranske mostove

NAKON SMRTI VOJNIKA

Osvetnički napad SAD-a na Iran

SAD je objavio u nedjelju da je završio osmi dan noćnih napada zaredom na Iran nakon što je ranije objavljeno da su dva američka vojnika ubijena u Jordanu, a jedan nestao nakon iranskog napada.

SAD i Iran pojačali su napade otkako je prošlog tjedna propao privremeni sporazum o prekidu vatre potpisan prije mjesec dana, što je povećalo mogućnost povratka totalnom ratu. Američko središnje zapovjedništvo priopćilo je da su zračni napadi započeli u subotu navečer po nalogu predsjednika Donalda Trumpa. "Udari su osmišljeni kako bi dodatno umanjili iransku sposobnost da ugrozi trgovački pomorski promet u Hormuškome tjesnacu i brzo kazni snage Korpusa islamske revolucionarne garde koje su sinoć pokrenule napade na pripadnike američ-

ke vojske u Jordanu", navodi se. Središnje zapovjedništvo rano u nedjelju objavilo je da je završilo s valom napada, pogodivši iranske vojne objekte za obalni nadzor i protuzračnu obranu. Iranska novinska agencija Mehr izvijestila je da je SAD izveo napad u blizini Sirika na jugu Irana, dodajući da nije bilo prijavljenih žrtava ili štete na infrastrukturi. Novinska agencija Tasnim izvijestila je da je američka vojska također ciljala lokaciju u blizini Šadegana, blizu granice s Irakom. Iranska vojska potom je izvela napad dronom usmjeren na američka vojna postrojenja i opremu u kuvačkom kampu Al-Adiri i zračnoj bazi Ali Al-Salem. Broj poginulih pripadnika američke vojske od početka rata popeo se na 16, dok je više od 420 ranjeno. ● (H)